

חשון התשע"ו

בס"ד

השיעור מוקדש לעילוי נשמת מנחם אביצור בן יהודה אריה ז"ל

"עקדת סדום"

לפרשת וירא

לאכול. ובמותו יבואו כל אנשי העיר ולקחו את כספם וזהבם אשר נתנו לו. והיה כל איש אשר ידע את כספו ואת זהבו אשר נתן לו, ייקח והלך לו. וגם כל בגדי העני וכל לבושו יפשיטו מעליו במותו ונלחמו כולם עליהם, והיה אשר יחזק על רעהו ייקח אותם. ואחרי כן יישאווהו ויקברוהו ערם תחת אחד השיחים אשר במדברות. ככה יעשו כל הימים, לכל הבא אליהם אשר ימות בארצם.

7. בראשית י"ח, טז-ט:

"ויקומו משם האנשים וישקיפו על פני סדום ואברהם הולך עמם לשלחם. וה' אמר המכסה אני מאברהם אשר אני עושה. ואברהם היו יהיה לגוי גדול ועצום ונברכו בו כל גויי הארץ. כי ידעתיו למען אשר יצוה את בניו ואת ביתו אחריו ושמרו דרך ה' לעשות צדקה ומשפט.."

8. בראשית י"ח, כ"ב-כ"ו, ל"ב:

"..ואברהם עודנו עומד לפני ה': ויגש אברהם ויאמר האף תספה צדיק עם רשע: אולי יש חמישים צדיקים בתוך העיר? האף תספה ולא תישא למקום למען חמישים הצדיקים בקירבה..חלילה לך מעשות כדבר הזה להמית צדיק עם רשע והיה כצדיק כרשע חלילה לך השופט כל- הארץ לא יעשה משפט....אולי ימצאון שם עשרה ויאמר לא אשחית בעבור העשרה."

9. דברים לב, ד:

"הצור תמים פָּעֵלוּ כִּי כָל דְּרָכָיו מִשְׁפָּט. אֶל-ל אֱמוּנָה וְאִין עֹלָ צְדִיק וְיִשָּׁר הוּא."

10. בראשית י"ח, כד:

"אולי יש חמשים צדיקים בתוך העיר. האף תספה ולא תשא למקום למען חמשים הצדיקים אשר בקרבך?"

11. הרב סבתו:

אולי ראוי להפריד אלה מאלה, למלט את הצדיקים ולהעניש את הרשעים כפי שקרה בסופו של דבר?

12. במדבר ט"ז, כו:

"וַיִּדְבֹר אֶל הָעֵדָה לֵאמֹר, סוּרוּ נָא מֵעַל אֶהְלֵי הָאֲנָשִׁים הַרְשָׁעִים הָאֵלֶּה וְאֵל תִּגְעוּ בְּכָל אֲשֶׁר לָהֶם פֶּן תִּסְפּוּ בְּכָל חַטָּאתָם."

1. ספר הבהיר (בהיר, סימן קלה):

"אברהם גמל חסד לעולם, שהיה מזמין לבל באי עולם ועוברי דרכים מזון וגומל חסד ויוצא לקראתם... זאת היתה גמילת חסד שלמה"

2. בראשית י"ג, י:

"וישא לוט את עיניו, וירא את כל ככר הירדן כי כלה משקה, לפני שחת ה' את סדום ואת עמורה, כגן ה' כארץ מצרים בואכה צער...ואנשי סדום רעים וחטאים לה' מאד"

3. בראשית י"ח, כב:

"ויאמר ה': זעקת סדום ועמורה כי רבה וחטאתם כי כבדה מאד, ארדה נא ואראה, הכצעקתה הבאה אלי עשו כלה."

4. בראשית י"ט, ה:

"ויקראו אל לוט, ויאמרו לו: איה האנשים אשר באו אליך הלילה? הוציאם אלינו ונדעה אתם"

5. מדרש בראשית רבה (וירא, מא):

"הכוונה למשכב זכור, כמו שכתוב בפסוק (יט, ח): 'אשר לא ידעו איש'"

6. ספר הישר בפרשת וירא, (נח-סב):

ויעשו להם כל אנשי סדום ועמורה, על פי ארבעת שופטיהם, מיטות בנויות ברחוב הערים. והיה כל איש אשר יבוא והלך אל הערים האלה, ועמדו עליו והחזיקו בו, והביאו אותו אל אחת מהמיטות ההן... והיה אם האיש ההוא קצר מהמיטה ההיא, ומשכוהו ששת האנשים ההם אלה מזה ואלה מזה, ויצעק אליהם ולא יענוהו. ואם יהיה האיש ההוא ארך בקומה מהמיטה, ומשכוהו משתי צלעות המטה מצדיה אלה מזה ואלה מזה, עד הגיע האיש ההוא לשערי מוות. והיה בצעקו אליהם, וענו אותו ואמרו לו: ככה יעשה לאיש אשר יבוא בארצנו ...

והיה בבוא אביון אל ארצם, ונתנו לו כסף וזהב, והעבירו קול בכל העיר לבלתי תת לו פת לחם לאכול. והיה אם ישב האביון בארץ ימים ומת ברעב, כי לא ימצא פת לחם

18. פרופ' רחל אליאור [ראש החוג למחשבת ישראל, האוניברסיטה העברית בירושלים]:

כדי לדעת מה הרגיש אברהם אין צורך להרחיק לכת: כל אם וכל אב הנקראים לשלוח את בנם או בתם לצבא, בשעה שמתרחשת מלחמה, יטיבו להביע את התחושות המתנגשות של אהבה עמוקה וחרדה לשלום הילד, רצון עז להגן עליו או עליה מפני אימת מוות והשלכת החיים מנגד מצד אחד, ואת הכורח הפנימי לציית לקול הסמכות ולקריאת "הרשות" המצווה, שלעולם היא נעלמת ומוכללת ומצווה בכוח ריבונותה, אך גם מגלמת איזשהו ערך נעלה שבשמו אדם מוכן לוותר על היקר לו מכל ולסכן את חייו של מי שאהוב עליו בכל נימי נפשו....

אברהם האמין במוחלטות הצדק האלוהי ובחיוב האנושי להיענות לו, ולא הטיל ספק בעומק האמת האלוהית הנשגבת מההבנה האנושית.... אנחנו, שאין לנו כלל ועיקר וודאות נטולת ספקות בתבונתו של הריבון שלקולו אנו אמורים לציית, חייבים לשאול את עצמנו מה הם הערכים שבשם אנחנו מוכנים להרוג וליהרג, להרוג את אהובי נפשנו במישרין ובעקיפין וליהרג בעצמנו. שאלה זו תקפה לכל אדם, בן כל דת ולאום, אך התשובות עליה שונות. מדינת ישראל שקמה אחרי השואה ותוך כדי מלחמת העצמאות, הגדירה את קיום מדינת ישראל וההגנה עליה בפני צר ואויב כערך עליון, שבשמו אנו נקראים לנכונות לסכן את חיי עצמנו וילדינו.... כל אחד מאתנו עשוי למצוא עצמו בכל רגע הן בתפקיד אברהם והן בתפקיד יצחק - השאלה היא אם לנו, כמו לאברהם, יש עדיין אמונה שלמה בצדקת הדרך ובנכונות להרוג וליהרג....

13. רש"י על פסוק לב:

"אולי ימצאון שם עשרה - על הפחות לא בקש, אמר, דור המבול היו ח' נח ובניו ונשיהם ולא הצילו על דורם, ועל ט' על ידי צרוף כבר בקש ולא מצא."

14. בראשית כ"ב, ג:

"ויהי, אחר הדברים האלה, והא-לוקים, ניסה את-אברהם; ויאמר אליו, אברהם ויאמר הנני ויאמר קח-נא את-בנך את-יחידך אשר-אהבת, את-יצחק, ולך-לך, אל-ארץ המוריה; והעלהו שם, לעולה, על אחד ההרים, אשר אומר אליך. וישכם אברהם בבוקר, ויחבוש את-חמורו, וייקח את-שני נעריו איתו, ואת יצחק בנו; ויבקע, עצי עולה, ויקם וילך, אל-המקום אשר-אמר-לו הא-לוקים"

15. החוקר הבריטי ריצ'רד דוקינס בספרו "יש אלוהים? האשליה הגדולה של הדת":

"סיפור עקדת יצחק הוא סיפור מביש, שהוא דוגמה להתעללות בילד חסר ישע ותוקפנות אלימה במערכת יחסים של כוחות בלתי שווים."

16. בראשית כ"ב ו-ח:

"וַיִּקַּח אַבְרָהָם אֶת-עֵצֵי הָעֵלֶה וַיְשֶׂם עַל-יִצְחָק בְּנוֹ וַיִּקַּח בְּיָדוֹ אֶת-הָאֵשׁ וְאֶת-הַמֶּאֱכָלֶת וַיֵּלְכוּ שְׁנֵיהֶם יַחְדָּו: וַיֹּאמֶר יִצְחָק אֶל-אַבְרָהָם אָבִיו וַיֹּאמֶר אָבִי וַיֹּאמֶר הֲנִי בְנִי וַיֹּאמֶר הֲנִי הָאֵשׁ וְהָעֵצִים וְאִיֵּה הַשֶּׁה לְעֹלֶה: וַיֹּאמֶר אַבְרָהָם אֶלְקִים יְרָאֵה-לוֹ הַשֶּׁה לְעֹלֶה בְּנִי וַיֵּלְכוּ שְׁנֵיהֶם יַחְדָּו"

17. הרב אורי שרקי:

דומה שהדברים רמוזים בדברי חז"ל (ברכות כ"ו), אברהם תיקן תפילת שחרית, ויצחק תיקן תפילת מנחה. בשחרית אדם מקבל את החיים במתנה. עדיין לא עשה דבר על מנת לזכות בחיים הניתנים לו. החוויה של שחרית היא החוויה של מידת החסד. מה שאין כן החוויה של תפילת המנחה, היא החוויה של הזמן שבו אני צריך לתת דין וחשבון על אשר קבלתי במשך היום. השיא של ההתנשאות במידת הדין מופיעה בסוף הפרשה... הניסיון של עקדת יצחק הוא הניסיון של מידת הדין המוחלטת - עלי לשלם את המחיר של עצם קיומי. המחיר של עצם קיומו של האדם הוא האדם עצמו. ועל כן יצחק שהיה צדיק של מידת הדין, לא היה הדבר הזה קשה בעיניו.

על כן אומר הכתוב: 'והא-להים ניסה את אברהם' בעוד שהכתוב היה צריך לומר לפחות 'והא-להים ניסה את אברהם ואת יצחק'. או 'והא-להים ניסה את יצחק'. אלא שעבור יצחק אבינו, לעמוד במידת הדין, הדבר הזה לא היה ניסיון. הרי זה היה עצם טבעו - זה היה אופן עבודת ה' שלו. מה שאין כן אצל אברהם אבינו, הדבר לא היה מובן ולכן עליו היה ללמוד את מידת הדין.